Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri
Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu - II

Karamanoğulları Beyliği

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Mehmet ŞEKER
Doç. Dr. Mehmet MERCAN
Yrd. Doç. Dr. Yakup KAYA
Arş. Gör. Cem UNCU

II. Cilt

Baskı: Ekim 2016

Yayın Yönetmeni
Prof. Dr. Muzaffer ŞEKER
Prof. Dr. Önder KUTLU

Editör
Prof. Dr. Mehmet ŞEKER
Doç. Dr. Mehmet MERCAN
Yrd. Doç. Dr. Yakup KAYA
Arş. Gör. Cem UNCU

Grafik & Tasarım & Kapak
Muhammed Sami PAÇURLU
Mustafa ALTINTEPE
Uzm. Serpil YAKUT

Fotoğraf
Yrd. Doç. Dr. Yasin BULDUKLU

İletişim
Nişantaşı Mah. Dr. Hulusi Baybal Cad. No: 12 Kat 25
Selçuklu / Konya
Tel: 0332 280 80 80 Fax: 0332 236 21 41
rektorluk@konya.edu.tr
www.konya.edu.tr

TAKIM NO:
978-605-4988-05-1

ISBN:
978-605-49-88-07-5

Baskı:
Erman Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.
Fevzi Çakmak Mah. Özlem Cad. No: 33/G
Karatay / KONYA - Tel: 0332. 342 01 55
Sertifika No: 15409

2. CİLT
Konya, Ekim 2016

© 2016 Necmettin Erbakan Üniversitesi
Bu eserin tüm yayın hakları, Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörlüğüne aittir. Yayıncının yazılı izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama taşınamaz.

Bu Kitapta yer alan tüm yazıların dil, bilim ve hukuk açısından sorumluluğu yazarlarına aittir.

Kapakta kullanılan sikke fotoğrafı Betül-Gültekin Teoman aracılığı ile Pernille Klemp arşivinden alınmıştır.

KARAMANOĞLU II. İBRAHİM BEY İMARETİ (KARAMAN) VE 1612-1643 MUHASEBE KAYITLARI ÜZERİNDEN BİR ŞEHİRLEŞME TAHLİLİ

Prof. Dr. Alaattin AKÖZ[594] - **Şükriye BELLİ**[595]

Özet

İslam inancında yoksulların karınlarının doyurulması, fakir-fukaranın gözetilmesi hep öne çıkarılmıştır. Buna bağlı olarak Müslüman-Türk devletlerinde başta hükümdar ve hanedan üyeleri olmak üzere ileri gelenler bilhassa başşehirlerinde imaretler *(aşevleri)* kurmuşlardır. Bu imaretler sadece basit bir aşevi olmanın ötesinde bir fonksiyona sahiptir. Zira imaretler genellikle bir külliyenin parçası durumundadır. Beyler, hükümdarlar imaret kurarlarken öncelikle şehirleşmeyi ve şehirde yaşayanların sosyal dengesini gözetmişlerdir. Karamanoğlu II. İbrahim bey (ö. 1464) bani yönüyle öne çıkan bir hükümdardır. Başta Konya ve Karaman olmak üzere Karaman ülkesinin bütün şehirlerinde birçok eser yaptırmak suretiyle bölgenin imar ve ihyasına büyük emek harcamıştır. İbrahim Bey devletinin her iki başkentinde birer imaret yaptırmış ve bu yönüyle de öne çıkmıştır. Konya'daki imaretinin tarihi çok kesin olmamakla birlikte H. 860/ 1455 tarihli bir vakfiyesinin bulunması bu tarihten önce yapıldığını gösterir. Karaman'daki imaretinin tarihi ise daha eskidir: H. 836/ 1432.

Bu bildiride; tarihi kaynaklar ile vakıf defterleri ve arşiv belgelerinin ışığında İbrahim Beyin Karaman'da yaptırmış olduğu imareti ele alınacak, daha sonra H. 1021-1052/1612-1643 yılları arasındaki muhasebe kayıtlarından imaretin söz konusu dönemdeki mali yapısı, idaresi ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: hanedan, imaret, fakir, şehir, vakıf, muhasebe

Imaret Karamanoğlu İbrahim Bey 2nd (Karaman) and an Urbanizing Analysis According to the Accounting Records Dated 1612 - 1643

Abstract

Feeding and caring the poors were given importance by İslamic belief. Therefore, in İslamic – Turk countries, emperor, the members of dynasty and top brass got imarets (soup - kitchen) built especially in capitals. Beyond these imarets were simple soup – kitchen had so many functions also. Likewise İmarets were one of a piece of kulliyah (Social complex-campus). Princes – governor and emperors paid regard to social stability of city – dwellers and urbanizing while they were building imarets. Karamanoğlu İbrahim Bey 2nd (d.1464) was a emperor distinguished as a founder. They endeavored for construction and recreate by getting so many works built in nearly all city of Karaman and Konya. İbrahim Bey got imarets built both two

[594] Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkanı
[595] Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

capitals of his country. Imaret in Konya has no certain date but endowment of foundation from H.860 / 1455, indicated that this was built before that date. The Karaman's imaret older than Konya H. 836 / 1432.

In this paper, the imaret was built İbrahim Bey in Karaman will be investigated in the light of historical resources, foundation books and documents and also will be found out financial and administrative structures of this imaret from accounting records dated 1612-1643

Key Words: dynasty, a soup kitchen, poor, city, foundations, accounting

İmaret

Kelime olarak yoksullara yiyecek dağıtılmak üzere kurulmuş olan hayır evi[596] anlamının yanı sıra imar ve inşa edilmiş manasına gelen imaret kelimesi, cami, mescit, medrese, tabhâne, dârü'l-it'âm, dârüşşifâ ve aşevi için de kullanılmıştır. Ayrıca Rumeli ve Anadolu'da inşa edilen birçok yapı, kitabesinde imaret olarak zikredilmektedir. Bilindiği üzere günümüzde kamu eliyle yapılan birçok hizmet Osmanlı döneminde ve öncesinde vakıflar tarafından yürütülmekteydi. Bu yüzden gerek Selçuklu döneminde gerekse Osmanlı döneminde imaret adı verilen bu yapıların oldukça önemli bir yere sahip olduğunu görmekteyiz.

İmaretin Osmanlı öncesi Selçuklu ve daha önceki devirlerdeki manası ve Osmanlı dönemindeki manası arasında farklılıklar görülebilir. Şöyle ki Osmanlı döneminde aşevi[597] olarak kullanılan imaret kelimesi Selçuklular döneminde; camii, darüşşifa, türbe, zaviye, mescid, darüzziyafe, maristan gibi mekânların hepsi için kullanılmaktaydı. Şehir dışında inşa edilen türbe, kümbet vesair yapıların kitabelerinde imaret kelimesine rastlanılmaması imaretin şehir imarı ile ilgili bir olgu olduğunu bizlere göstermektedir.[598] Selçuklular dönemi için bahsettiğimiz bu imaret kurumlarını yalnızca ihtiyaç sahiplerine yemek dağıtılan bir mekân olarak görmek yanlış olur. İmaret kurumları halkın kaynaşmasını sağlayan dönemin sosyal mekânları olarak değerlendirilebileceği gibi hastane gibi kamu hizmeti veren kurumlar olarak da nitelendirilebilir.

---

596 Ferit Develioğlu, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara 1986, sf. 517

597 Mustafa Demir, Türkiye Selçuklu Şehirlerinde İmaret Kurumları ve Vakıfları, *Vakıflar Dergisi*, C.27, Eylül-Ekim 1998, s.43

598 Demir, Türkiye Selçuklu Şehirlerinde İmaret Kurumları ve Vakıfları, s. 43

Bahsettiğimiz imaretlerin her biri birer vakıf olan külliyelerin parçası yahut müstakil kurumlar olarak vakıf nizamnamelerine göre işlemekteydi.[599] Yani imaretin nasıl işleyeceği çalışanların görevleri, aldıkları ücret, pişen yemek ve ne kadar kişiye dağıtılacağı gibi konular bu vakfiyelerde belirlenen kurallara göre uygulanırdı. İmaretlerdeki işleyiş biçimi vakıflarına göre farklılıklar gösterebilmektedir. Genel anlamda baktığımızda iki öğün yemek çıkarılan bu yerlerde, Ramazan ayında tek öğüne düşürülerek sadece iftar yemeği verildiği görülmektedir.

İmaret gibi vakıflar genelde siyasi ve maddi yönden güçlü olan devlet adamları tarafından yapılmaktadır. Masrafların vakfı kuran kişilerin, sultan yahut vezirlerin özel hazinelerinden ya da kendi mallarından karşılanması, bu yapıların devlet eliyle kurulmuş ve yine devlet eliyle işleyen ancak idari ve mali bakımdan özel bir konumu olduğunu göstermektedir. Bu tarz yapıların varlıklarını sürdürebilmeleri için gerekli olan gelir kaynaklarının birçoğu devlete ait topraklardan ya da devletin alması gereken vergilerin sultan tarafından bir şahsa temliki suretiyle temin edilmiştir.[600] Bu çalışmada Karamanoğlu İbrahim Bey'in Karaman'da yaptırmış olduğu imaret ele alınacaktır.

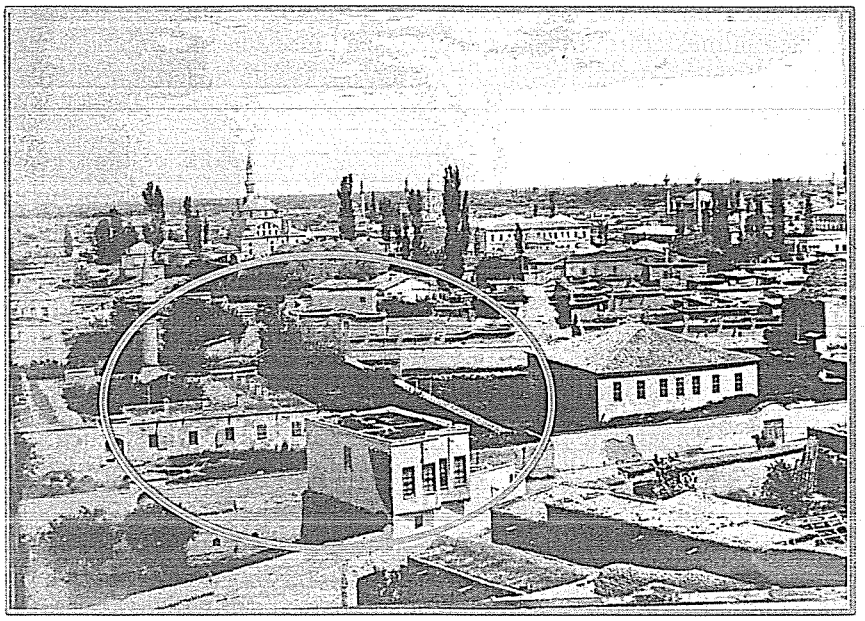
Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti

Karamanoğlu İbrahim Bey, birisi Konya'da, diğeri Larende (Karaman)'de olmak üzere iki imaret yaptırmıştır. Karamanoğlu İbrahim Bey'in Konya'da yaptırmış olduğu imaret; Alâeddin caminin doğu tarafında, bugünkü Selçuk Otel civarında ve H. 800/1397-1398 yıllarında Selçuk prenslerinden Emir Mehmed ibn-i Emir Melikşah tarafından yaptırılan Selçuk Camii'nin *Nakışlı* adı verilen arsasının üzerine, Nizamiye Hanının yanına yapılmıştır. İmaretin yanında bulunan Kapan Hanı da yine aynı arsa üzerinde yer almaktadır. Selçuk Camii'ne her sene İbrahim Bey imareti tarafından 365 akça arsa kirası verilmekteydi.

Etrafında geniş bir bahçe bulunan imarette; İbrahim Bey tarafından yaptırılmış muhteşem bir medrese ve kısa minareli bir mescidin yanı sıra mescidin önündeki bahçede bir şadırvan yer almaktaydı. Bahçenin sol tarafında ise Selçuk tarzında yapılmış bir

599 Ertuğ, "İmaret", s.219
600 Barkan, Osmanlı İmparatorluğunda İmaret Sitelerinin Kuruluş ve İşleyiş Tarzına Ait Araştırmalar, s.240

çeşme bulunmaktaydı. Medrese Unkapanı'nın yanında bulunduğu için Unkapanı medresesi olarak da anılmıştır. Sonraki yıllarda da hocasına nispetle Kazanlı Hoca Medresesi olarak anılmıştır. On yedi hücresi ve iki dershanesi olan bu medrese Konya'nın Suk-ı 'atiki (Eski Çarşı) ve sipahi pazarı yanında idi.[601]

Kazanlı Medresesi (Unkapanı medresesi)

İbrahim Bey'in Karamanda yaptırmış olduğu imaret ise İbrahim Bey Zaviyesi veya İbrahim Bey Medresesi olarak anılmıştır. Yapı, İmaret mahallesinde yer almaktadır. Şevval 835 /Haziran 1432 tarihli vakfiyesinde ve Muharrem 836 /Eylül 1432 tarihli kitabesinde "imaret" olarak isimlendirilen yapının Karamanoğlu II. İbrahim Bey tarafından yaptırıldığı belirtilir. Medresenin içerisinde kapı alınlıklarında yedişer satır halinde taşa işlenmiş iki vakfiye özeti yer almaktadır. Vakfiyede imaretin Karaman'ın doğusunda, Yoğunduvar mevkiinde yapıldığı, bir tarafında cemaatle namaz kılınması için bir mescid, diğer tarafında yemek pişirilen mutfak, Kuran-ı Kerim okutulması ve hafız yetiştirilmesi için bir Darülkurra (darülhüffaz)

601İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri Ve Kitabeleri İle Konya Tarihi*, Ankara 1997, s.967-968

inşa edilmiştir. Günümüzde Yapının güneyinde türbe, kuzeyinde ise çeşme bulunmaktadır. Yapının mimarı hakkında bilgi bulunmamakla beraber ahşap ustasının İlyas oğlu Hacı Ömer olduğu bilinmektedir. [602]

Kitabesinden anlaşıldığına göre 1432 yılında yapılan imaret Kesme taştan merkezi kubbeli, kapalı avlulu, iki katlı bir yapı olarak inşa edilmiştir. Bünyesinde cemaat ile namaz kılmak için bir mescit, zengin - fakir gözetilmeyerek yemek dağıtılmak için mutfak (matbah), Kuran-ı Kerim okutulması ve hafız yetiştirilmesi için Darülkurra, tabhane, (şifa yurdu) ve medrese bulunmaktadır.[603]

Bitişiğinde türbe kuzeyinde ise çeşme yer almaktadır. Külliyeye geniş bir bahçenin ortasında yer alan şu anda yıkılmış halde olan basık kemerli bir dış kapıdan girilmekteydi. Yapıda kapalı avlunun iki tarafında tonozlu odalar, kıble yönünde bir eyvan, ve iki yanında kubbeli odalar mevcuttur. Odaların üstlerine sivri kemerler içine alınmış, İbrahim bey'in vakfiyelerine ait kitabeler, grift fakat net nesih yazılarla işlenmiştir.Girişten sonra gelen koridorun sağındaki bir merdiven ile üst katlara çıkılır. Burada bulunan odalar dikdörtgen formunda örtülü olup pencereler mazgal biçiminde dışarı açılırlar. Yapının diğer pencereleri sivri kemerler altında ajurlu palmet ve yarım palmetlerle dekore edilmiştir. Önceleri eyvanın duvarlarını süsleyen zengin çinilerden arta kalan birkaç parça da son zamanlarda üzerine yapılan sıva ile tamamen yok edilmiştir. Çini mozaik tekniğinde yapılmış zengin bitkisel ağ süslü mihrabının çevresini besmele ve ayetel kürsi dolanır. Bu mihrap şimdi İstanbul çinili köşkte korunmaktadır. İmarete ait iki kapı kanadı Karaman Ahşap Sanatının tüm özelliklerini yansıtır. Bunlardan birinin üzerinde ortada geometrik yıldız göbek, çevresinde zincir motifi, bitkisel ağ içinde yukarda karşılıklı iki arslan, altta iki grifon ve bunun ortasında bir madalyon içinde oturan insan figürü görülür. Her iki kapıda nesih yazı ile 'kapısı açıktır giriniz malı mübahtır yiyiniz' ibaresi yazılıdır. Bu kapılar İstanbul Türk ve İslam eserleri müzesinde korunmaktadır.[604]

602Aynur Durukan, "İbrâhim Bey İmareti ve Kümbeti" *DİA*, C. 21, İstanbul 2000, s. 287-290

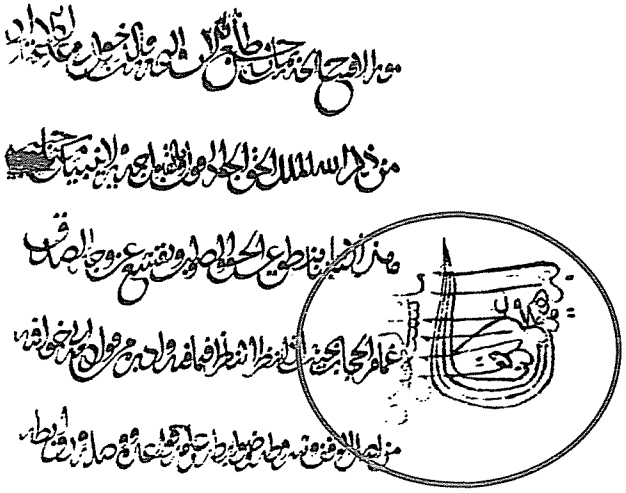
603 Uzunçarşılıoğlu, "Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmareti Vakfiyesi", *Belleten*, s.92-93

604 Karaman Valiliği, *Karaman tarihi ve kültürü*, İstanbul 2005, s.84-85

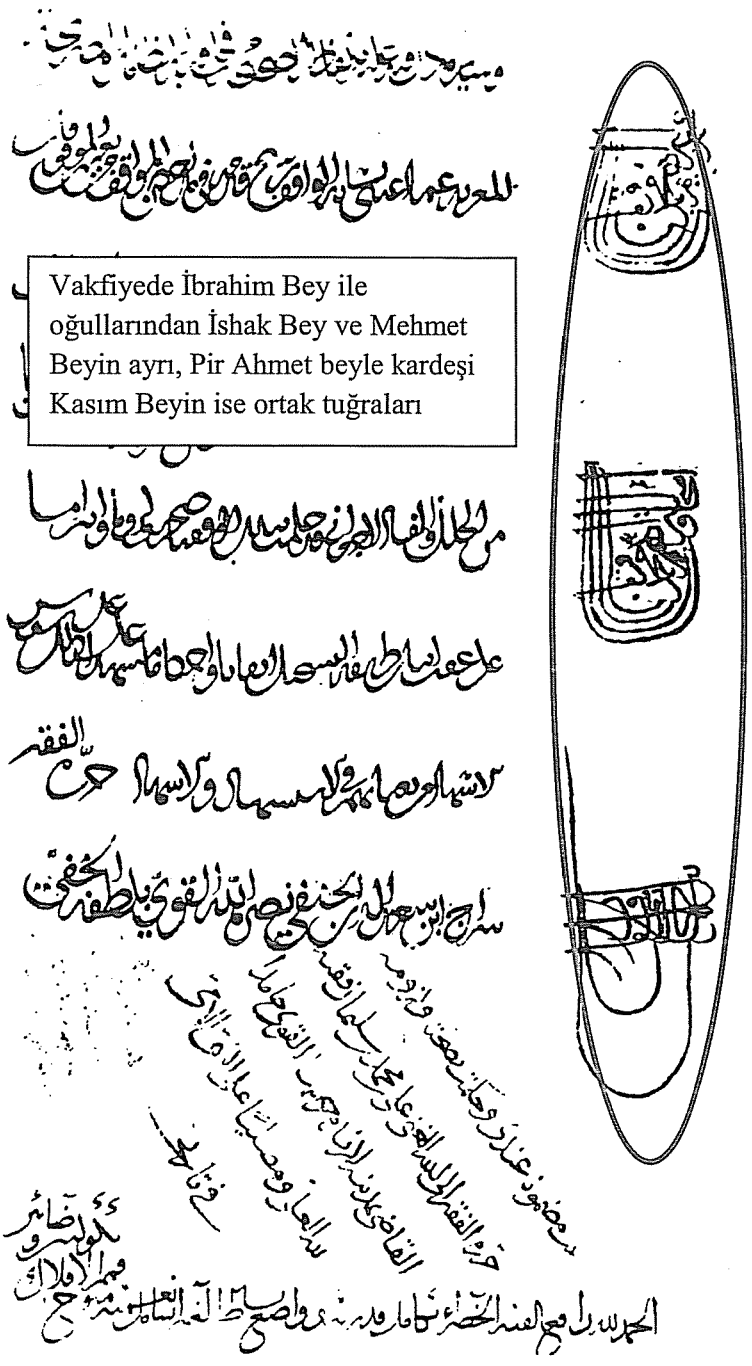
Vakfiyenin arabca metni

İbrahim Beyin tuğrası ve "bana nispet edilen bu vakfiye sahihtir" ibaresi

İmaretin vakfiyesi Arapça olup bez üzerine 340 satır halinde yazılmıştır. Vakfiyede İbrahim Bey ile oğullarından İshak Bey ve Mehmet Beyin ayrı, Pir Ahmet beyle kardeşi Kasım Beyin ise ortak tuğraları yer almaktadır.

Vakfiyede İbrahim Bey ile oğullarından İshak Bey ve Mehmet Beyin ayrı, Pir Ahmet beyle kardeşi Kasım Beyin ise ortak tuğraları

Vakfiyenin bir diğer önemli özelliği ise İbrahim Beyin huzurunda yazılmış olmasıdır. İbrahim Bey kendisi bizzat vakfiyenin kenarına "bana nispet edilen bu vakfiye sahihtir" şeklinde not düşmüş ve altına tuğrasını çektirmiştir. Vakfiye, müftü İbni Kemal Ahmet Şemseddin ve Müftü Sadullah Sadi Efendi tarafından tasdik edilmiştir. [605] Vakfiyede; vakfın mütevelliliği, gelirlerin nasıl harcanacağı, yemeklerin nasıl ve ne kadar pişirileceği, çalışanlar ve aldıkları maaş, imaretin demirbaş eşyaları imarete vakfedilen yerler ve sonradan yapılan ilaveler gibi konular yer almaktadır. Bütün bu bilgileri vermesinin yanı sıra dönemin kurumlarının nasıl işledikleri hakkında fikir sahibi olmamız açısından 1432 tarihli bu vakfiye büyük önem arz etmektedir.

Vakfın Yönetimi

Vakfiyeden edindiğimiz bilgilere göre vakfın mütevellisi, İbrahim Bey sağ olduğu müddetçe kendisidir. Kendisinden sonra evlatları içerisinde en ziyade ve salih olana, neslinden kimse kalmazsa zamanın hükümdarı ve kadısının bu iş için birisini görevlendirmesi şartını koymuştur. Vakfiyede mütevellinin vazifelerine de değinilmiş, imarette çalışan görevlilerin kontrol edilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Görevlerini yapmamaları durumunda başta nasihat edilmesi ikinci seferde uyarılması üçüncü seferde ise görevden alınması ve yerine başkasının tayin edilmesi belirtilmiştir.

İmaretin Gelirleri

İmaretin gelirlerini çeşitli arşiv kaynaklarından tespit etmek mümkündür. İlk kaynak şüphesiz yukarıda anlatılan vakfiyyedir. Diğer önemli bir kaynak Osmanlı vakıf tahrirleridir. Bu çalışmada; 1476,[606] 1483,[607] 1500,[608] ve 1530[609] tarihli vakıf defterleri kaynak olarak kullanılmıştır. Bu kaynakların hepsinde Larende vakıfları

605 Uzunçarşılıoğlu, "Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmareti Vakfiyesi", *Belleten*, s. 57

606 TTD_EVKAF_00564, v. 24b

607 Mehmet Akif Erdoğru, "Murat Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar-I", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. 18 sayı.1 2003, s.126; Mehmet Akif Erdoğru, "Murat Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar-I", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. 18 sayı.2, 2003, s.116-117

608 TTD_EVKAF_00565, v. 59b-60b

609 BOA. TT. 387, v. 116-117

içerisinde en büyük ve en yüksek gelire sahip vakıf olması hasebiyle ilk vakıf olarak Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti kaydedilmiş ve gelir kaynakları ayrıntılı biçimde yazılmıştır. Vakıflarla ilgili olarak arşivlerde yer alan çok kıymetli bir başka kaynak da genellikle MAD (Maliyeden Müdevver Defterler) kataloğu içerisinde yer alan vakıf muhasebe kayıtlarıdır. Vakıfların yıllık gelir-giderlerinin ayrıntılı olarak ele alındığı bu muhasebe kayıtlarından bu çalışmada da İbrahim Bey İmareti vakfının 1612-1643 yılları arasını kapsayan muhasebe kayıtları kullanılmıştır.

Karamanoğlu İbrahim Bey, karamandaki imareti için, Larende, Konya, Beyşehir, Ürgüp, Mud, Ereğli, Niğde, Ova. Belviran nahiyelerindeki köy ve mezraların öşürlerini, hamam, bağ, bahçe, değirmen ve tarlalar vakfetmiştir. Bu gelir kaynaklarının dağılımı aşağıda ayrıntılı olarak verilmiştir.

Vakıf Defterlerine Göre İmaretin Öşür Gelirleri

Köyler	**Nahiyesi**	**1476**[610] **(akça)**	**1483**[611] **(akça)**
Oduloğlanı	Belviran	1835	980
Kızılca	Belviran	2421	1.800
Göküyük	Belviran	955	610
Emre	Belviran	655	300
Ortaviran	Belviran	886	300
Dudugömü	Larende	1029	470
İvre	Larende	910	1.560
Erayda	Larende	1920	1.470
İvrala	Larende	4120	3.050
Kutlu	Larende	2397	1.320
Dervi	Larende	4110	3.050
Gaferiyat	Larende	6273	3.620
Kiçikapu	Kıranşehri	150	100

610 TTD_EVKAF_00564,v.24b-25a

611 Mehmet Akif Erdoğru, "Murat Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar-I", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. 18 sayı.2, 2003, s.116-117

Örenli Salur	Konya	2373	1.097
Balganda, Umranlar, Uşakpınar	Kıreli /Beyşehir	6830	4.370
Feranuz	Kıreli	5167	3.630
Zeyne, Mundos	Ereğli	4455	4.080
Enegü	Ürgüp	6532	3.755
Şemseddin, Ahti, Bise	Mud	11.490	560

İmaretin Diğer Gelirleri

Gelirin Cinsi	**Yeri**	**1476**[612]	**1483**[613]
İmaret Fırını		360	360
Durak Bahçesi		900	350
Veled-i Alaeddin bağı		150	60
Veled-i Gökçe bahçesi		350	400
Akaret arsa	Larende	70	120
Ali Sarrac arsa		90	60
Ali bey, İsfahanşah arsa	Emeksuvan	120	120
Arsa	Kızılöyük	175	60
Bahçe arsa	Hacı Celal Mh.	20	60
Bağ arsa	Kerenit	15	15
Diklütaş arsa	Larende	280	120
Bor hamamı	Niğde	1650	1.080
Sungur ağa arsa		-	60
Hasan Müşrif arsa		60	60
İmaret bahçe		520	300

612 TTD_EVKAF_00564,v.24b-25a

613 Mehmet Akif Erdoğru, "Murat Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar-I", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. 18 sayı.2, 2003, s.116-117

Paşa hamamı	Larende	münhedim	-
Çardaklı hamamı	Larende	münhedim	-
Hoca Veli hamamı	Larende	harab	-
Hacı Ali asyab		münhedim	-
Havlı-yı gözlü		harab	-
Hoca Lülü bağı		70	-
Hacı Yusuf bağı (makbere-i kadı)		175	-
Bezzaziye dükkan yeri		30	-
Sekiz çeşme hamamı	Larende	6480	5.220
Mevlânâ Fenarî hamamı	Larende	2000	6.120
Bekirece/Bakraç asyabı	Larende	200	360
Cedid asyabı	Larende	810	720

İmaretin Farklı Yıllardaki Toplam Gelirleri

Gelir Dönemi (yıl)	Gelir Dönemi (Ay)	Geliri (akça)	Yıllık ortalaması
1476[614]	12	43530	43530
1483[615]	12	49376	49376
1500[616]	12	77533	77533
1530[617]	12	97652	97652
6 Nisan 1609- 3 Mart 1612[618]	36	204249	68083
19 Mart 1616- 8 Mart 1617[619]	12	60930	60930

[614] TTD_EVKAF_00564, v. 24b

[615] Mehmet Akif Erdoğru, "Murat Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar-I", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. 18 sayı.1 2003, s.126; Mehmet Akif Erdoğru, "Murat Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar-I", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. 18 sayı.2, 2003, s.116-117

616 TTD_EVKAF_00565, v. 59b-60b

617 BOA. TT. 387, v. 116-117

618 BOA.MAD. 5711, s.2

619 BOA.MAD.5711, s.10

4 Mayıs 1639- 22 Nisan 1640[620]	11	77000	84000
12 Nisan 1641- 20 Mart 1643[621]	23	156440	81620

Vakfın Giderleri

Vakfın geliri öncelikle imaretin tamiri ve ihtiyaçları için, geriye kalan kısım ise imam, müezzin, kuran okuyanlar ve imaret hademelerine verilmekteydi. Bundan sonra da artan gelir fukara halkın ve gelen gidenin ihtiyaçlarına harcanmaktaydı. Pişirilen yemek konusunda, vakfiyeye göre, yemek yiyenlerin azlığına yahut çokluğuna göre en az yüz kişiye en fazla iki yüz kişiye yemek verilecektir. Yemek günde iki defa olacak, ihtiyaç durumunda fazlalaştırılabilecektir. İmarete gelen misafirlere nasıl davranılacağına yine vakfiyede değinilmiştir. Üç gün boyunca ikram sürecek ve aynı şekilde misafirlerin hayvanlarına da doyacak kadar yulaf ve arpa verilecektir. [622]

İmaretin Mutfak Harcamaları

Tarihi	**6 Nisan 1609- 3 Mart 1612**	**19 Mart 1616- 8 Mart 1617**	**4 Mayıs 1639- 2 Nisan 1640**	**12Nisan 1641 20 Mart 1643**
Gider Türü	**Tutarı (kıyye / akça)**	**Tutarı (kıyye / akça)**	**Tutarı (kıyye / akça)**	**Tutarı (kıyye / akça)**
Baha-i güşt (et)	746 / 7848	300/2100	4700	9400
Baha-i nan (ekmek)	17810	6900	7200	14400
Baha-i hınta (beray-ı şurba-i gendüm)	223 / 13070	75/1875	-	-
Baha-i mercimek	20 / 2870	-	-	-

620 BOA.MAD.5711, s. 18
621 BOA.MAD.5711, s. 50
622 Uzunçarşılıoğlu, "Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmareti Vakfiyesi", *Belleten*, s.100

Baha-i heme (odun)	9150	3600	3600	7200
Baha-i nemek (tuz)	840	200	360	720
Baha-i revgan (yağ)	-	-	720	1440
Baha-i şem'(mum)	-	-	300	600
Baha-i kirpas (yaygı)	-	-	600	1200
Baha-i revgan-ı zeyt beray-ı kanadil/harc-ı kanadil	600	-	-	1800
Baha-i harc-ı ta'am-ı helva (beray-ı leyle-i mübareke)	9000	-	-	1800
Baha-i harc-ı taam-ı tane-i zerde der leyle-i mübareke	-	1330	3000	-
Baha-i harc-ı ta'am-ı aşura	600	-	-	1500
Ücret-i katib-i vakf	-	-	-	3800
Ücret-i tabbah-ı imaret	-	-	-	4400
Salyane-i eşkinci	-	-	-	900
Mühimmat- kerde-i imaret	-	-	2000	-
Mühimmat- kerde-i türbe	-	-	150	-

Görevlilerin Maaşları

İstanbul gibi büyük şehirlerdeki imaretlerde; imaret şeyhi, vekilharç, katip, nakib, bevvab, aşçı, ekmekçi, kilerci, kiler katibi, et hamalı, ambarcı, buğday ve pirinç ayıklayanlar, çanak yıkayıcı, kasekeş, ferraşlar, kayyım, çerağdar, ve hamallar görev

yapmaktaydı. [623] İmarette çalışan görevlilerin sayısı imaretin büyüklüğüne yahut küçüklüğüne göre farklılık gösterebilmekteydi. Taşralardaki imaretlerde ise bu görevlilerden bir kısmı bulunmayabiliyordu.

İmaret şeyhi, idareci konumda olup yapılan işlerin tamamını denetler, aynı zamanda gelen konuklara ev sahipliği yapardı. Vekilharç, imarette gerekli olan malların alınması ile ilgilenir, katip ise gelir ve giderleri kaydederdi. Kilerci, alınan gıda maddelerinin saklanması ve mutfakla ilgili görevi üstlenirken, kaseşuy ve kasekeş, tabak taşımak ve yıkamak ve aşçıya yardım gibi görevleri yerine getirirlerdi. İmaretin temizlik işleri ile ise ferraş, kayyım, ve çerağdar meşgul olurdu. [624]

Vakfiyede İbrahim Bey İmareti çalışanlarının maaşları şöyle belirlenmiştir:

- Darülhüffazda Kuran okuyanların sayısı on iki olup bunların her birine yılda iki yüz yirmi beşer dirhem gümüş akçe verilecektir,
- Aralarından biri imam olup beş vakit namazı kıldıracak,
- Bir diğeri de müezzinlik edecektir,
- İmam olan kişi bu vazifesinden dolayı diğerlerinden farklı olarak dört yüz elli dirhem alacaktır,
- Müezzin ise yine üç yüz yetmiş beş akçe alacaktır,
- Darülhüffazdan bir kişi ise imaretin şeyhliğine tayin edilmiş ve senede yedi yüz elli dirhem temiz gümüş alacaktır,
- Darülhüffaz içerisinden Tefsir ve hadis dersleri için tayin olan müderris senede üç yüz yetmiş beş akçe alacaktır,
- Vakfın mütevellisi hizmet karşılığı olarak vakfa ait bütün gelirin öşrünü (onda birini) alacaktır,
- İmarette görevli olan aşçıya her sene on müd buğday ve üç yüz dirhem gümüş,

---

623 Ertuğ, "İmaret", s.220

624Ertuğ, "İmaret", s.220; İbrahim Hakkı Uzunçarşılıoğlu, "Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmareti Vakfiyesi", *Belleten*, s.1, sene 1937, s.56-58,59-91,92-127,129-143,145-164.

- ferraş denilen hizmetliye her sene yirmi müd buğday ve dört yüz elli dirhem gümüş,
- kapıcılara ve kilerciye senede yirmi müd buğday ve altı yüz dirhem halis gümüş,
- kandilciye ise senede iki yüz yirmi beş dirhem gümüş tahsis edilmiştir.[625]
- Fakat muhasebe kayıtları incelendiğinde vakfiyede öngörülen harcamalara birebir uyulamadığı, zaman zaman farklı görevliler ve farklı ücretlendirmeler olabildiği açıkça görülür.

Cami Görevlileri (Hademe-i cami'-i şerîf)

Yılı / Görevi	6 Nisan 1609-3 Mart 1612		19 Mart 1616-8 Mart 1617		4 Mayıs 1639-22 Nisan 1640		12 Nisan 1641-20 Mart 1643	
	Adedi	Günlük ücreti	Adedi	Günlük ücreti	Adedi	Günlük ücreti	Adedi	Günlük Ücreti
İmam	1	2,5	1	2,5	1	5	1	5
Mü'ezzin	1	2	1	2	1	5	1	5
Türbedar	1	2	1	2,5	1	3		
Nakilhan	1	4	1	4	2	3/4	2	3/4
Serraç	-	-	1	2	1	3	1	3
Bevvab	-	-	-	-	1	3	1	3
Ferraş	-	-	-	-	1	3	1	3
Noktai	1	2,5	1	2,5	-	-	-	-
TOPLAM	**5**		**6**		**8**		**7**	

İmaret Görevlileri (Hademe-i imaret)

Yılı / Görevi	6 Nisan 1609-3 Mart 1612		19 Mart 1616-8 Mart 1617		4 Mayıs 1639-22 Nisan 1640		12 Nisan 1641-20 Mart 1643	
	Adedi	Günlük	Adedi	Günlük	Adedi	Günlük	Adedi	Günlük

625 Uzunçarşılıoğlu, "Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmareti Vakfiyesi", *Belleten*, s.98-99

		ücreti		ücreti		ücreti		ücreti
Şeyh-i imaret	1	5	1	5	-	-	-	-
Şeyh-i taam	-	-	-	-	1	5	1	5
Kilâri	1	4	2	4/1	1	4	1	4
Mühürdar	-	-	-	-	1	3	1	3
Bevvab-ı imaret/ Bevvab-ı matbah	1	2,5	1	2	1	2	-	-
Tabbah	1	3	1	3	1	5	1	5
Şakird-i tabbah	-	-	-	-	1	3	1	3
Nâkib	1	2,5	1	2,5	1	2,5		
Çeşmeî	-	-	-	-	1	3	1	3
Ferraş	1	3	1	2,5	-	-	-	-
Çerağî	1	1	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	**7**		7		8		**6**	

İmaretin İdari Görevlileri (Zabitan-ı Evkaf)

Yılı / Görevi	6 Nisan 1609- 3 Mart 1612		19 Mart 1616- 8 Mart 1617		4 Mayıs 1639- 22 Nisan 1640		12 Nisan 1641-20 Mart 1643	
	Adedi	Günlük ücreti	Adedi	Günlük ücreti	Adedi	Günlük ücreti	Adedi	Günlük ücreti
Mütevelli	1	25	1	20	1	25	1	25
Kâtip	1	3	1	3	1	3	1	3
Câbi	3	3/3/3	1	3	2	3/3	2	3/6
Mutemed-i vakf	-	-	-	-	1	3	1	3
Bevvab ve Cabi	-	-	1	6	-	-	-	-
TOPLAM	5		4		5		5	

Görevlilerin Genel Tablosu

Yılı /	6 Nisan 1609- 3 Mart 1612		19 Mart 1616- 8 Mart 1617		4 Mayıs 1639- 22 Nisan 1640		12 Nisan 1641-20 Mart 1643	
Görevli ve ücreti	Görevli	Ücreti	Görevli	Ücreti	Görevli	Ücreti	Görevli	Ücreti
Hademe-i Cami	5	13	6-	15,5	8	27	8	29
Hademe-i İmaret	7	21	7-	20	5	18	6	23

Cüzhanlar	11	33	10	30	10	30	11	32
Zabitan-ı evkaf	5	37	4	32	5	36	5	40
TOPLAM	**28**	**104**	**27**	**97,5**	**28**	**111**	**30**	**124**

Sonuç

Çoğunlukla bir cami etrafında bulunan, medrese, aşevi, misafirhane, hastane, hamam gibi yapıların ve burada çalışanların kalacakları yerlerin yanı sıra su yolu ve kanalizasyon gibi belediye hizmetlerinin bulunduğu ve buralara devamlı gelir sağlamak amacıyla kurulan çarşılar, han, fırın, değirmen, mum imalathanesi, boyahane, salhane, başhane, bayram ve pazar yerlerinin bulunduğu bölgeler yeni kurulacak olan şehrin yahut eski bir şehrin imar ve iskanını sağlamak amacıyla temelini oluşturmaktadır.

Selçuklu ve Osmanlı geleneğinden gayet iyi bildiğimiz üzere imaretler, bir şehirleşme projesi olarak çoğu kez hükümdarlar, hanedan üyeleri ya da üst düzey devlet adamları tarafından uygulanagelmiştir.

Karamanoğulları da aynı gelenekten beslenen bir devlet kurmuşlardır. Selçuklu ve Osmanlı özellikleri taşıyan bir devlet. Bu devletin en güçlü hükümdarı da II.İbrahim Bey'dir. Bir taraftan ülkesini genişletmek için siyasi mücadelelere girerken, diğer taraftan ülkesini mamur hale getirebilmek için bir çok eserin meydana getirilmesine imza atmıştır. İç Anadolu'nun birçok şehrinde Karamanoğlu İbrahim beyin yaptırmış olduğu eserler vardır.

İbrahim Bey bu kapsamda devletinin iki başkenti olan Larende ve Konya'da diğer birçok eserin yanı sıra birer imaret kurarak, başkentlerin gelişimini öngörmüştür. Şehirlerin büyüklüğüne göre kurulan imaretler de o ölçekte olmuştur. Yani Konya 'daki imaret daha kapsamlı iken, Larende'deki imaret ona nazaran daha mütevazi olmuştur. Ancak geçen zamanın tahribatından Konya'daki imaret daha çok etkilenmiş ve günümüze ulaşamamıştır. Larende'deki imaret ise Camisi ve çeşmesi ile günümüze kadar varlığı ve görevini sürdürebilmiştir.

Kaynakça

BOA. TT. 387

TTD_EVKAF_00564

TTD_EVKAF_00565

BOA.MAD. 5711

Barkan, Ömer Lütfi, "Osmanlı İmparatorluğunda İmaret Sitelerinin Kuruluş ve İşleyiş Tarzına Ait Araştırmalar", İFM, C. 23, S. 1-2 (1963), s.239-296.

Demir, Mustafa, Türkiye Selçuklu Şehirlerinde İmaret Kurumları ve Vakıfları, *Vakıflar Dergisi,* C.27, Eylül-Ekim 1998, s.41-46.

Develioğlu, Ferit, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat, Ankara 1986.

Durukan, Aynur, "İbrâhim Bey İmareti ve Kümbeti" *DİA,* C. 21, İstanbul 2000, s. 287-290.

Erdoğru, Mehmet Akif, "Murat Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar-I", *Tarih İncelemeleri Dergisi,* C. 18 Sayı.1, 2003, s.119-160.

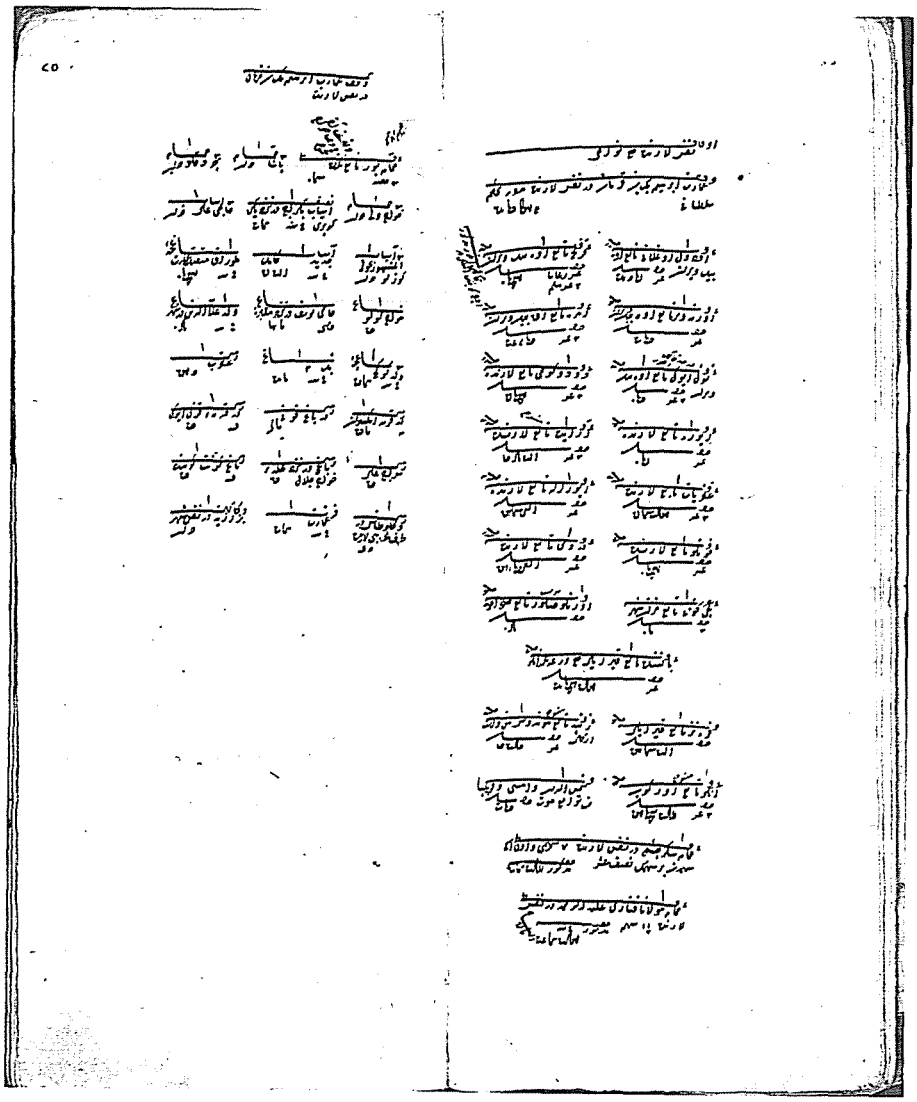
Erdoğru, Mehmet Akif, "Murat Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar-I", *Tarih İncelemeleri Dergisi,* C. 18 Sayı. 2, 2003, s.99-140.

Ertuğ, Zeynep Tarım, "İmaret", *DİA,* C. 22, İstanbul 2000, s. 219-220.

Karaman Valiliği, *Karaman tarihi ve kültürü*, İstanbul 2005, s.84-85.

Konyalı, İbrahim Hakkı, Abideleri Ve Kitabeleri İle Konya Tarihi, Ankara 1997.

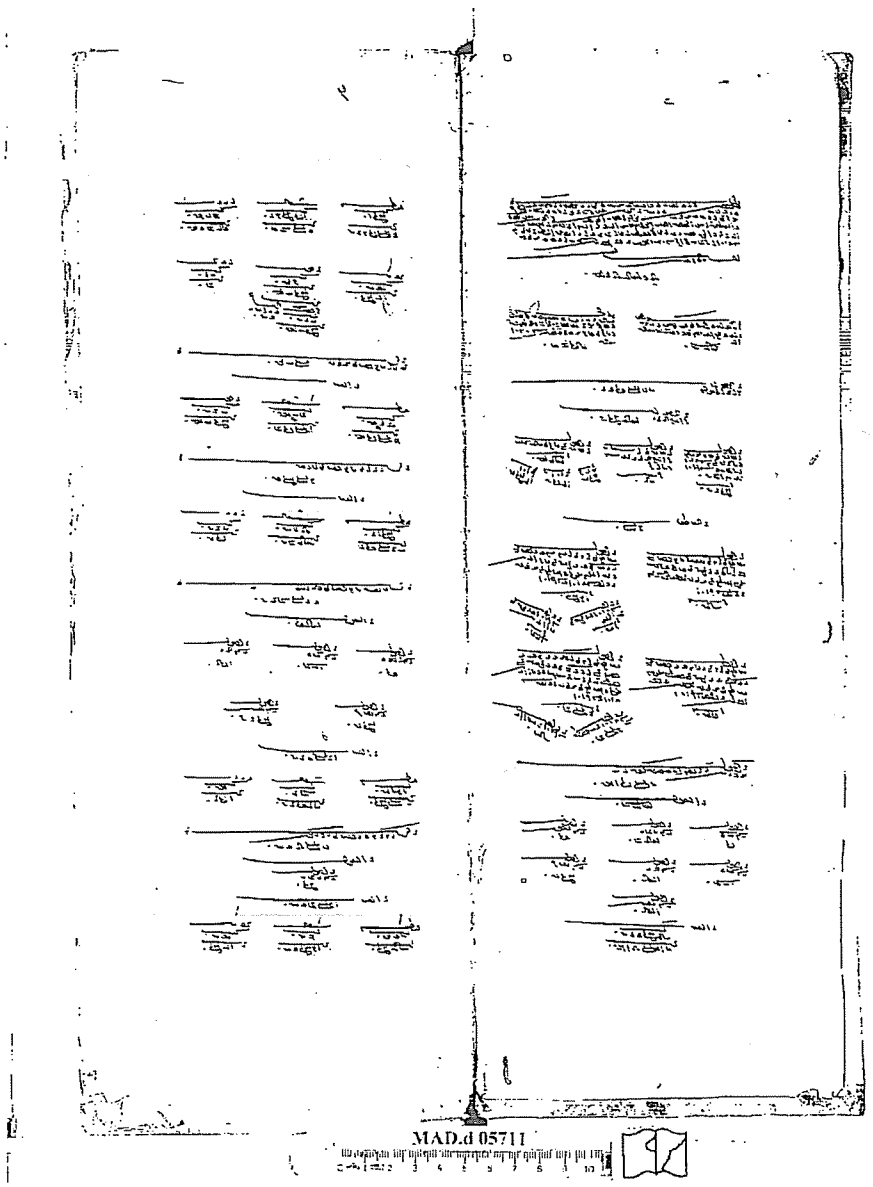
Uzunçarşılıoğlu, İbrahim Hakkı, "Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmareti Vakfiyesi", *Belleten*, s.1, sene 1937, s.56-58,59-91,92-127,129-143,145-164.

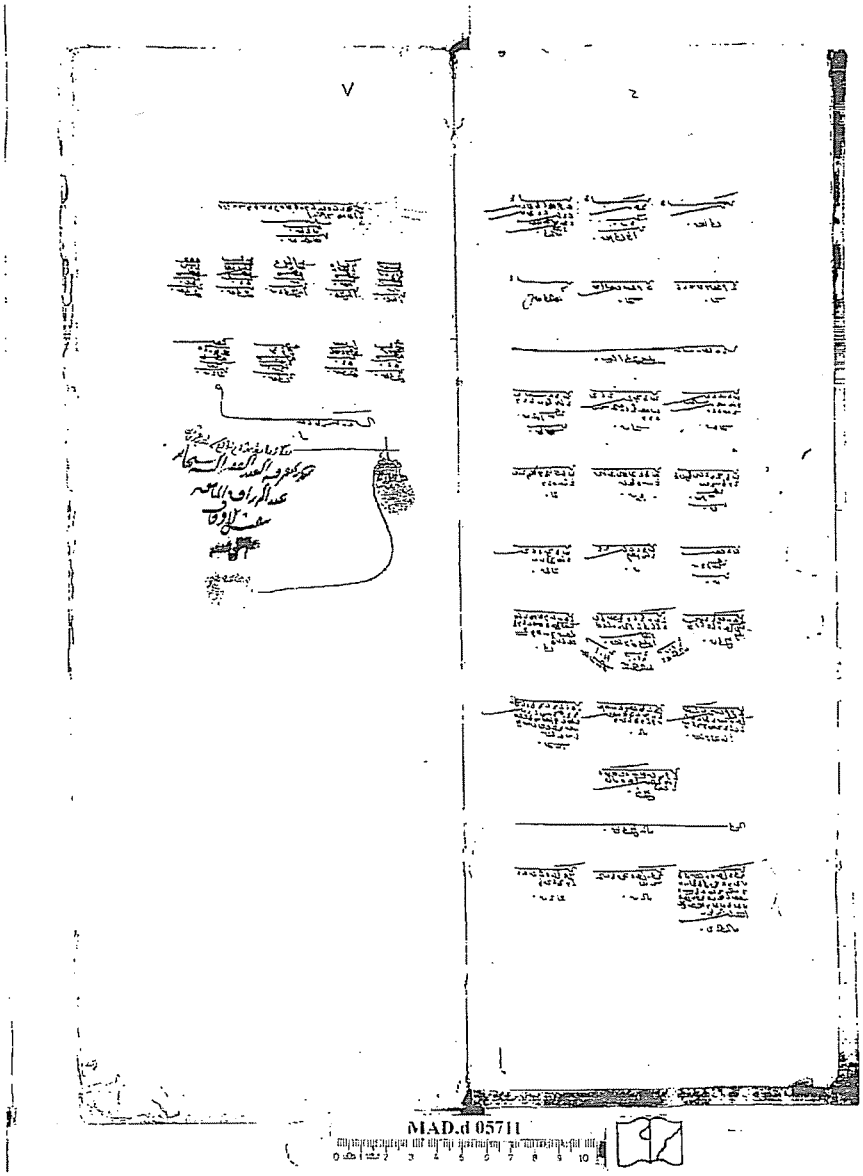
1476 Yılında İbrahim Bey İmaretinin Kaydı TTD__EVKAF__00564

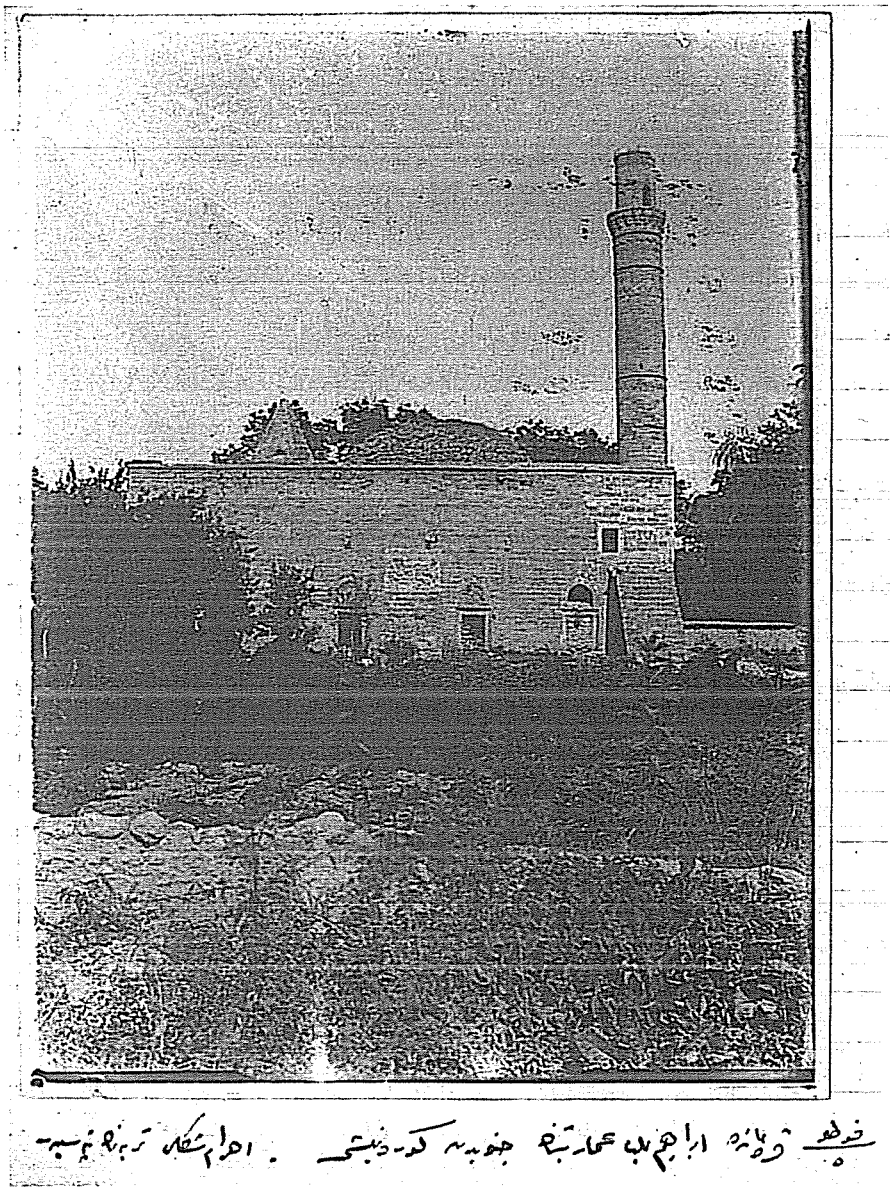
1500 Yılında İbrahim Bey İmaretinin Kaydı TTD__EVKAF__00565

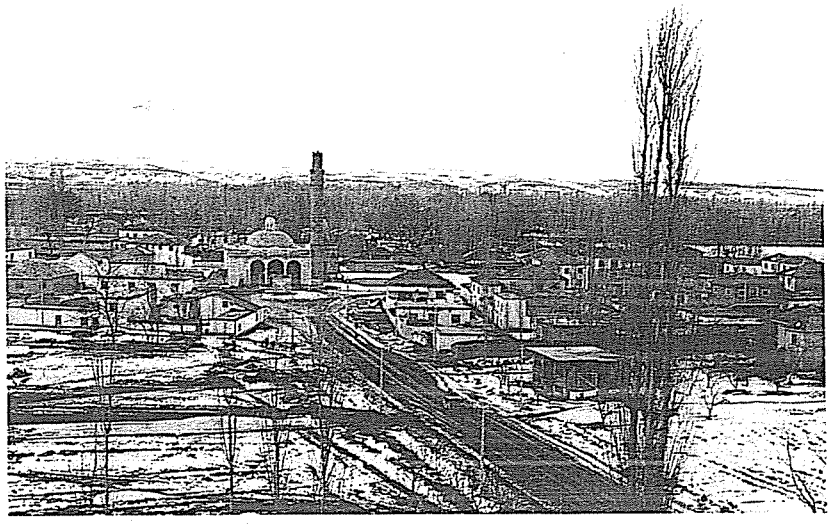
6 Nisan 1609- 3 Mart 1612 Tarihli İbrahim Bey İmareti Muhasebe Kaydının İlk Sayfası

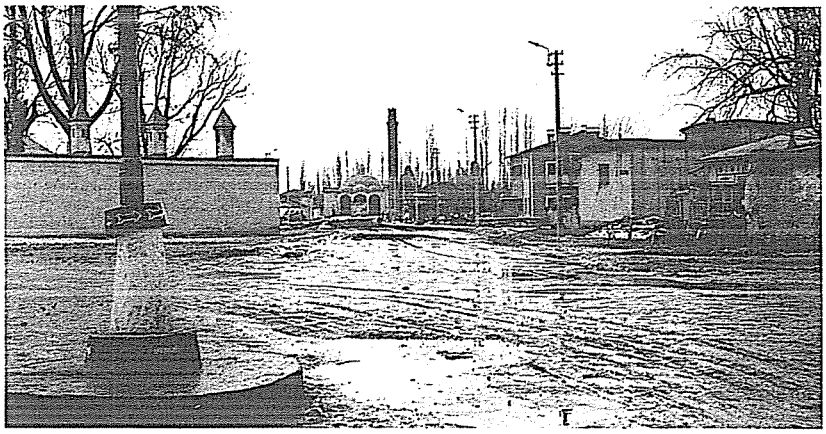
6 Nisan 1609- 3 Mart 1612 Tarihli İbrahim Bey İmareti Muhasebe Kaydının Tescil Sayfası

Sapancalı Hüsnü'nün *Karaman Ahval-i İctimaiyye, Coğrafiyye ve Tarihiyyesi* (1922) isimli eserinde İmaret.

1960'lı yıllarda İmaret ve Çevresi ARŞİV: FOTO RENK

İmaret Caddesi ARŞİV: FOTO RENK